

Farger for rom og sinn

Levealderen øker stadig her i landet, og noen blir riktig gamle, med tilhørende aldring av funksjonsnivå og sanseapparat. "Prosjekt: Fargesetting av hjem for eldre" har sett på hvordan man kan unngå at eldre ender sitt liv i triste, fysiske omgivelser.

Ved Kunst og designhøgskolen i Bergen har vi spurt oss om designere kan bidra til å skape bedre rom for disse aller eldste. Blant annet har en av våre stipendiater, Erlend Bleken, utviklet et prosjekt der han arbeider med innovative løsninger som bidrar til økt velvære i sykehjem. Med utgangspunkt i interiørarkitektur og informasjonsteknologi vil han skape løsninger i samarbeid med omsorgssektoren. Bleken og undertegnede har nå tatt initiativ til å undersøke fargens betydning i denne konteksten. Et masterkurs på KHiB er etablert, med tittelen: "Does colour matter? (Er farger viktig for eldre?)".

Studenter ved Kunst- og design-høyskolen i Bergen har foreslått ulike farger i korridorene på Gullstøtunet for å bedre trivsel, romfølelse og gjenkjennelsesfaktoren.

Samarbeid

Kurset setter fokus på farger som sanselig og romlig virkemiddel, med det formål å belyse omgivelsenes betydning for Eldres mentale helse. Målgruppen for dette prosjektet er demente i institusjon, og spesielt valgt som samarbeidspartner er Gullstøtunet sykehjem i Bergen. Her har personalet stilt opp på en fantastisk måte for å gi oss støtte og føringer i arbeidet.

Studentene utarbeider fargestrategier for utvalgte områder – med tanke på både estetikk, lesbarhet, koding og identitet. Intervjuer med brukerne har gitt noen svar, men få kunne redegjøre for sine behov gjennom spørsmål. Det er derfor forskningens praktiske undersøkelser som støttet oss i troen på arbeidet. To habile forskere innen helsesektoren bistår oss med verdifull kunnskap om fargebruk i sykehjem, Knut Bergsland fra SINTEF Helse (arkitekt og seniorrådgiver) og Helle Wijk, førsteamanuensis ved Sahlgrenska akademien i Gøteborg (Institutionen för vårdvetenskap och hälsa).

Viktig kunnskap

Bergsland fremmer fargen som et svært viktig virkemiddel i det han kaller "støttende" utforming av rom for demente: lesbarhet (evne til å "lese" rom), orienteringsevne (evne til å forstå rom og mellomrom), retningssans, mening, og til slutt gjenkjennelse (finne hjem). Her finnes dokumentert viten om fargens betydning, ikke bare når det gjelder fargekontraster og lys/mørk behandling av flater, men også når det gjelder trivsel.

Helle Wijk oppdaterte oss på kunnskap om aldring i øyet generelt – der redusert evne til å fokusere på fine detaljer er viktig å merke seg, spesielt når luminansen er svak. Enkelte farger er lettere å se enn andre, med største svekkelse langs den blå-gule akse i øyet. Man får også en tregere visuell tilpassing ved bevegelse i rom, og dårligere evne til å tolke omgivelsene. Hun vektla kontraster i fargebruk for å

tydeliggjøre elementer som toalettskål, dørhåndtak, lysbryter, trappetrinn og andre mindre romelementer, samt høyder og størrelser. Men hun advarte mot for mørke farger, de ble oppfattet som "hull".

Nyere forskning viser at kvalifisert fargesetting av omgivelser for eldre og demente i institusjon støtter både orienteringsevne, funksjonsnivå og trivsel.

Wijk stresset også det estetiske og psykologiske elementet ved farger. Hun viste til et forskningsresultat der demente ikke skiller seg mye fra normale eldre i evnen til å gjenkjenne ulike kulører.

En gruppe på 80-åringer, 95-åringer og eldre med Alzheimers ble sammenlignet i en vitenskapelig studie, og det var ca. 85 prosent enighet i svarene. I forhold til fargepreferanser ble det heller ikke påvist store forskjeller. Blå var favorittfargen for alle grupper, med rød som en god nummer to. Dette er jo som kjent det svar man får av de fleste aldersgrupper. Det skal bli spennende å se hvilke konkrete reaksjoner vi får i nær fremtid på Gullstøltunet sykehjem. Vil transformasjonen av de kremhvite korridorene og de triste lysegule dørene til friskere farger merkes? Studentene har tatt utgangspunkt i rene pigmentblandinger og fargens materialitet for å hente fram en sterkere vitalitet og sanselighet i overflaten enn den man får fra industrimaling. Det må nok litt "krutt" til for å vekke slumrende sanser. Dessuten vil vel ikke personalet ta skade av litt friskere fargestimuli, det kommer vel også beboerne til gode?

Mette l'Orange

Mette l'Orange er billedkunstner og sivilarkitekt ansatt ved Kunsthøyskolen i Bergen. Arbeider også med maleri utsmykking og romlige installasjoner, fokus på farger i to og tre dimensjoner.